

JAKUB EGERMAJER / 5. 9. 2025

Touha

Touhu, povídkový film o „čtyřech ročních obdobích, čtyřech dobách lidského života“, lze považovat za první plnokrevný projev poetiky Vojtěcha Jasného, jejíž svébytnost a vyspělost nezůstala již v době vzniku bez povšimnutí. Snímek se setkal s úspěchem a navzdory nepřátelskému postoji některých činovníků československé kinematografie byl vyslán na filmový festival v Cannes, kde získal cenu za nejlepší film pro mládež. Je pozoruhodný nejen jako jedna z předzvěstí „československého filmového zázraku“, ale také jako Jasného možná nejosobnější dílo.

V kontextu mírné kulturní liberalizace došlo v polovině padesátých let k decentralizaci zestátněné kinematografie a vzniku poměrně autonomních výrobních skupin. Vedoucí jedné ze skupin Bohumil Šmída se po vřelém přijetí samostatného debutu Jasného *Zářijové noci* rozhodl nechat filmařovi volnou ruku.

Mladý režisér si navzdory svému úspěchu procházel těžkým životním obdobím. V roce 1954 mu zemřela matka a o několik měsíců později jej s manželkou, produkční Miroslavou Jasnou, zastihla další tragédie: narození mrtvého dítěte. Nedlouho poté byla filmařově choti diagnostikována rakovina, které na jaře 1959 ve věku třiceti jedna let podlehla.

Jasný vzpomínal, že jej rány osudu „přivedly k přesvědčení nedělat žádná stranická schémata, ale snažit se točit pravdivé životní příběhy“ a „hlavně lidské“. Se svým spoluscenáristou Vladimírem Valentou, nedlouho propuštěným politickým vězněm, proto režisér ve čtveřici povídek více méně rezignoval na dramatickou stavbu v obvyklém smyslu slova. Vyprávění o chlapci, který čeká na příjezd matky a novorozené sestřičky z porodnice (*O chlapci, který hledal konec světa*), o letní romanci (*Lidé na zemi a hvězdy na nebi*), o silné, hrdé a těžce zkoušené rolnici, která odmítá vstoupit do JZD (*Anděla*), i o staré učitelce a jejím synovi (*Maminka*) postrádají dějové zvraty a výraznější vývoj postav. Představují propracované postavy a nikdy

nenechají obecenstvo zapomenout, že jsou pouhými výseky z delších lidských osudů. Zaměření na člověka, typické pro dobovou kinematografii východního bloku, ale v *Touze* dovedené do nevídaného rozměru, kongeniálně podporují Jasného pravidelní spolupracovníci kameraman Jaroslav Kučera a skladatel Svatopluk Havelka.

Ve všech čtyřech povídkách se Jasný inspiroje vlastními vzpomínkami, svou rodinou a rodnou moravskou Kelčí. Zejména v poslední povídce se pak vyrovnává s nedávnými trudnými prožitky.

Schvalování scénáře do výroby se navzdory Šmídově vytrvalosti protáhlo téměř na rok a půl. Jasný nejprve na zkoušku realizoval povídku *Anděla*, z tehdejšího hlediska kontroverzní nejen uměleckým pojetím, ale také politicky. Výsledek schvalovatele přesvědčil.

Kolem filmu ovšem panovalo jisté napětí i po jeho uvedení do kin koncem prosince 1958. Na nechvalně proslulé banskobystričské konferenci v únoru 1959 byly z oficiálních míst tvrdě kritizovány „negativistické“ tendence v několika filmech z nedávné doby, které vzápětí zmizely z programů kin. *Touha*, jež představě režimních dogmatiků odpovídala snad ještě méně než pranýřovaná díla, údajně unikla kritice proto, že vyvolala nadšení sovětských filmařů. Na 1. festivalu českých a slovenských filmů, v jehož rámci se konference konala, dokonce získala čestné uznání. Cesta k mezinárodnímu úspěchu byla otevřena.

Místo *Touhy* v kontextu Jasného filmografie nejlépe ilustruje režisérova vzpomínka. Když předčítal scénář svému učiteli Karlu Plickovi, dostalo se mu poznámky: „Chcete dělat film, jako by vám bylo sto let.“ Mladík poznamenal, že již zažil dost tragédií, aby si mohl připadat jako stoletý. Plicka jej varoval, že po takovém snímku již nebude mít divákům co říci. Jasný odpověděl: „Potom budu dělat komedie.“[1]

Touha (Československo 1958), režie: Vojtěch Jasný, scénář: Vojtěch Jasný, Vladimír Valenta, kamera: Jaroslav Kučera, hudba: Svatopluk Havelka, hrají: Jan Jakeš, Václav Babka, Věra Bublíková, Vlastimil Brodský, Vladimír Menšík, Jana Brejchová, Jiří Vala, František Vnouček, Otto Šimánek, Věra Tichánková a další. Filmové studio Barrandov, 92 min.

Poznámky:

[1] Vojtěch Jasný, *Život a film*. Praha: Národní filmový archiv 1999, s. 25.